

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ
ATKŪRIMO ĮSTATYMO NR.VIII-359 21 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Teisės akto projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – *Atkūrimo įstatymas*) parengtas, siekiant paspartinti nuosavybės teisių atkūrimo į žemę miestuose procesą bei kuo skubiau įvykdyti įsipareigojimus piliečiams. Įstatymo pakeitimo projektą inicijuoti taip pat paskatino nuolatiniai gyventojų ir visuomeninių organizacijų skundai dėl užsitęsusių procesų, atkuriant nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, o ypač atkuriant nuosavybės teises į miesto teritorijose turėtą žemę bei su tuo susijusią kompensavimo būdo pinigine išraiška tvarką, piniginių kompensacijų dydį.

Nuosavybės teisių atkūrimas yra prioritetas valstybės ir visuomenės uždavinys, tačiau pagal Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos turimus duomenis 2023-01-01 yra 2 865 piliečiai (2838 – Vilniaus m., 27 – Grigiškių m.), kuriems liko atkurti nuosavybės teises, o likusios neatkurtos žemės plotas sudaro 1 692 ha žemės (1 675 ha – Vilniaus m., 17 ha – Grigiškių m.); Trakų mieste nuosavybės teisės atkurtos į 93,82 proc. žemės ploto, nurodyto piliečių prašymuose, o liko atkurti nuosavybės teises 33 piliečiams.

Įstatymo pakeitimo projektu piliečiams siūloma galimybė už miestų teritorijoje esančią valstybės išperkamą žemę atlyginti lygiaverčiu miško sklypu, esančiu kaimo vietovėse, nestabdant suplanuotos valstybės įmonės Valstybinių miškų urėdijos kompleksinės miškų ūkio veiklos. Tokį kompensavimo būdą asmenys pagal šiuo metu galiojančią *Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio redakciją* turi galimybę pasirinkti iki 2023 m. vasario 1 d., tačiau šiuo projektu siekiama, kad šis terminas būtų pratęstas iki 2023 m. gruodžio 31 d. ir tai būtų paskutinė galimybė asmenims už turėtą žemę pasirinkti kompensaciją miško žeme.

Pagal 2022-06-28 priimtą *Atkūrimo įstatymo pakeitimą* (Nr. XIV-1242), Vilniaus miesto skyrius gavo 313 prašymų suteikti lygiaverčius miško sklypus kaimo vietovėje. Tenkinant gautus piliečių prašymus yra parengta 215 išvadų dėl žemės, miško, vandens telkinio perdavimo neatlygintinai nuosavybėn, akivaizdu, kad piliečiai naudojasi suteikta galimybe pasikeisti nuosavybės teisių atkūrimo būdą ir tikslinga nustatyta terminą pratęsti.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Seimo nariai, atsižvelgdami į nuolatinius gyventojų ir visuomeninių organizacijų prašymus ir skundus.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu *Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio* nuostatos numato galimybę asmenims pasirinkti nuosavybės teisių atkūrimo būdą už turėtą žemę lygiaverčiu miško sklypu iki 2023 m. vasario 1 d. Tokia galimybė buvo numatyta ir 2019 m. sausio 11 d. *Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatyme* Nr. XIII-1925, kas labai teigiamai prisidėjo prie nuosavybės teisių atkūrimo proceso užbaigimo, kadangi asmenys noriai rinkosi tokį kompensavimo būdą, kuris buvo teisingesnis ir priimtinesnis nei kompensavimas pinigais.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Priėmus *Atkūrimo įstatymo pakeitimo projektą* būtų nustatyta, kad asmuo per papildomą suteiktą (pratęstą) terminą gali pasirinkti dar vieną kompensavimo už turėtą žemę būdą – kompensaciją

lygiaverčių miško sklypu. Laisvos valstybinės žemės fonde yra dešimtys tūkst. ha valstybinių miškų, kurie galėtų būti rezervuoti nuosavybės teisėms atkurti. Atlyginti už valstybės išperkamą žemę, turėtą mieste, šių miškų pakaktų didesnei daliai piliečių. Būtų paspartintas nuosavybės teisių atkūrimo proceso užbaigimas ir įvykdyti įsipareigojimai piliečiams grąžinant jų nuosavybę arba atlyginta už ją jų pačių pasirinktu kitu būdu. Tai būtų dar viena galimybė asmenims užtikrinti teisingą ir proporcingą nuosavybės teisių atkūrimą.

Atsižvelgiant į tai, kad dėl nepasibaigusio nuosavybės teisių atkūrimo proceso laisvos valstybinės žemės fonde esančiuose ir nepanaudotuose nuosavybės teisėms atkurti valstybinių miškų sklypuose nevykdoma ūkinė veikla, neišnaudojamas miškų biomasės potencialas biokurui gaminti. Siekiant neriboti valstybės įmonės Valstybinių miškų urėdijos suplanuotos ir/ar planuojamos ūkinės veiklos Atkūrimo įstatymo pakeitimo projekte numatoma išimtis.

Šiuo metu Valstybinė miškų tarnyba, bendradarbiaudama su Valstybine miškų urėdija, atrinkinėja laisvos valstybinės žemės fonde esančius miškų plotus, atitinkančius Miškų įstatymo 4 straipsnio 13 dalyje nustatytus kriterijus perduoti patikėjimo teise valdyti Valstybinei miškų urėdijai. Minėtus plotus atrinkus ir suderinus su Nacionaline žemės tarnyba, šie plotai bus teikiami Lietuvos Respublikos Vyriausybei perduoti Valstybinei miškų urėdijai vykdyti kompleksinę miškų veiklą.

Valstybinei miškų urėdijai perduodami laisvos valstybinės žemės fonde esantys ir nepanaudoti nuosavybės teisėms atkurti valstybinių miškų sklypai, kurie yra įsiterpę į valstybinės reikšmės miškus arba su jais ribojasi, arba yra 5 ha ir didesni ir turi privažiavimo kelius. Kiti nuosavybės teisėms atkurti nepanaudoti valstybinių miškų sklypai parduodami aukcionuose, jeigu kituose įstatymuose nenustatyta kitaip. Nuosavybės teisių atkūrimas vyksta jau 30 m., tačiau procesas vis dar nebaigtas, o laisvos valstybinės žemės fonde esančiuose ir nepanaudotuose nuosavybės teisėms atkurti valstybinių miškų sklypuose nevykdoma ūkinė veikla, taigi neracionaliai naudojami šalies miškų ištekliai. Dešimtmečius auginta mediena, kuri galėtų būtų panaudojama šalies medienos apdirbimo pramonei vystyti, biokuro gamybai, supūva miškuose, didindama CO₂ išmetimus į atmosferą. Medienos pramonė negauna papildomos medienos, nesukuriamos naujos darbo vietos, valstybės biudžetas negauna papildomų pajamų. Šiuose nuosavybės teisių atkūrimui skirtuose miškuose nevykdoma kompleksinė miškų ūkio veikla ir valstybės biudžetas negauna pajamų.

Siekis, kad nuosavybės teisių atkūrimui rezervuoti miškai būtų įtraukti į kompleksinę miškų ūkio veiklą yra įtvirtintas ir šiuose strateginiuose dokumentuose (ne visuose tiesiogiai, kai kuriuose - per siekiamą rezultatą, rodiklį): Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje, Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, Nacionaliniame pažangos plane, 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programoje, 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-04 „Skatinti miškų plėtrą ir darnų miškų sektoriaus vystymąsi“ apraše.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas kriminogeninei situacijai ir korupcijai neigiamos įtakos neturės.

7. Įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektu siūlomos nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymo projekto rengimas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos nuostatomis bei Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus įstatymo projektą, Vyriausybė turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 29 d. nutarimą Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymo projektui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondo lėšų nereikės. Įstatymo projektui gyvendinti būtų naudojami laisvos valstybinės žemės fonde esantys valstybinių miškų plotai.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„žemės gražinimas“, „nuosavybės teisių atkūrimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomi įstatymo projekto pagrindimai ir paaiškinimai nėra reikalingi.

Teikia Seimo nariai:

Rita Tamašunienė

Simonas Gentvilas

Viktoras Pranckietis

Aistė Gedvilienė

Česlav Olševski

Justinas Urbanavičius

Angelė Jakavonytė

